

nemes dió megél, jól tenyész és kitűnő szerszámfát szolgáltat. A diók különböző erdőhivatalok között osztattak ki vetésre. A *Pseudolarix Kämpferi* Gord. magját a szövetségtanács 1879-ben a japáni gazdasági miniszteriumtól kapta. A erdő-sítési kísérletek remélni engedik, hogy ezen szép és értékes fanem a svájcezi talaj és klimához alkalmazkodni fog.

Fonó vesző termelésre eddig 200 hect. füzes létezik, a mely jól és czélszerűen kezeltetik.

Az erdészeti kiállításról*).

I.

Hogy az erdészet még az eddigi világkiállításokon sem volt, sem a kiállított gyűjtemények gazdaságát, sem azok változatos voltát tekintve, oly mérvben bemutatva, mint azt nekünk, az erdészeti csarnokban s annak környékén szemlélni alkalmunk van, azt, a ki csak az eddigi kiállításokat látta, mindenki beismeri.

S ez igen természetes magyarázatát is leli abban, először, hogy a magyar birodalom területéből 15,868.136 katasztrális holdat tesznek az erdőségek, a mi az összes művelés alatti területnek (55,370.321 k. hold) közel 30 0/0-át teszi s másodsor, hogy habár helyenkint az országban az erdőállomány meggyérült is, a fennálló erdőségekben még mindig évtizedek, sőt évszázadok fatermése vár értékesítésre.

Ezen okokon kívül azonban azt, hogy hazánk erdőgazdasága ily méltóan lett a kiállításon bemutatva, még a magyar királyi kincstári erdészeti személyzet, sőt hála az égnek, ma már csaknem az egész magyar erdészeti személyzet magyar szellemének is köszönhetjük, mely a magyar erdőgazdaságnak az országos kiállításon való méltó képviseltetését, hazafiui kötelességének tekinté.

*) Lásd a „P. Napló“ július 14. és 15. számát.

És itt el nem hallgathatjuk, hogy a magyar szellemnek a magyar királyi kincstári erdészeti személyzetnél, mely még ezelőtt 25 évvel teljesen német volt, három férfiú; Wágner Károly, Divald Adolf és Bedő Albert volt a megteremtője. Valóban elmondhatjuk, hogy e három férfiúnak a nevétől veszi kezdetét a magyar erdészet története, mert nemcsak, hogy ők voltak a magyar erdészeti iradalom megalapítói, hanem a kincstári erdészetnél a magyar szellem létrehozásért szóval és írásban egyaránt fáradhatatlanul küzdve, egyszersmind a magyar erdészet megteremtői is. Ime e fáradhatlan küzdelemnek és munkásságnak gyümölcsét képezi a mai erdészeti kiállítás.

Azonban e három férfiú közül ma már csak egynek a vállára nehezedik a magyar erdészet fentartásának és fejlesztésének nehéz munkája, (miután Wágner Károlyt ezelőtt három évvel e nagy feladat nehéz munkája közepette érte a halál, s Divald Adolf még évekkel ezelőtt az állami szolgálatból a szakértelmet bővebb anyagi jutalomban részesítő magánszolgálatba lépett), s e férfiú Bedő Albert országos főerdőmester, kinek hogy mindeddig sem buzgósága, sem ereje nem lankadt az e téren még reá várakozó nagy feladat keresztülvitelében — engedje az ég befejezéséhez — arról éppen a jelenlegi kiállítás tesz legkézzelfoghatóbb bizonyosságot.

S e kitéréssel menjünk vissza az erdészeti csarnokba, mielőtt azonban oda belépnénk, el nem hallgathatjuk azon óhajunkat, vajha a magyar kir. kincstári személyzetnél uralkodó magyar szellem valamennyi nagybirtokos erdőszemélyzeténél teljesen meghonosulna, miután, úgy tudjuk, hogy egyes erdészeteknél a német szellem még mindig kísért, holott azt hiszszük, hogy nagyurainktól az a föld, mely őket táplálja, méltán elvárhatja, hogy meg ne sértsék ily hálátlansággal.

Az erdészeti csarnokba az éjszaki oldalon belépve, s balra fordulva menve körül, legelől a beszteerczebányai kincstári igazgatóság által egy igen ügyes relief mintában a szénégetés körüli eljárást látjuk bemutatva, és pedig a favágástól kezdve egész a boksa befedéséig, minden stádiumon keresztül. Még a szénégető kunyhója s a szénégető tót báb alakja

is ott van. A szénégetés körül használt eszközök azonban természetes nagyságban is be vannak mutatva. Ugy szintén nagyszámban találhatók itt az egész szénégetésre használt fanemekből előállított faszén mustrák is. Igen érdekes gyűjteményben van a besztercebányai erdőigazgatóság által kiállítva az oda való faipar is, különféle kosarak, szakajtók, tálak, kupák, kulacsok, jármok, botok, dézsák, kanalak s egyéb házi eszközökben.

Különösen említést érdemel három pár falánczon lógó erdei fapohár, melyek az azokat összekötő falánczokkal együtt egy darab fából lettek egy egyszerű bicskával valóban nagy ügyességgel kifaragva.

A beszterczei kincstári erdőigazgatóság kiállítását a szász-sebesi kincstári erdőhivatal kiállítása követi, hol az olasz és tót szenesítési mód szerint összeállított boksákmintákon kívül, melyek egy pillanatra teljesen tiszta fogalmat nyújtanak az egész miveletről, különféle kemény és puha fanemekből előállított faszén van 42 mustrában bemutatva. Nem különben a faipar különféle készítményeivel is találkozunk itt.

A zágrábi kincstári erdőigazgatóság által igen szép közet-gyűjtemény van kiállítva, a legtöbbje csiszolt állapotban is bemutatva. Egy pár szép csikos márvány is fordul elő közöttte. A különféle házi eszközök itt is ismétlődnek. Különösen érdekes része e kiállításnak a két szekrényben foglalt rügy és fagyűjtemény s az üveg-cziliderekben bemutatott iszapolt talajnemek. Erdei famagvakból is van egy kis gyűjtemény, továbbá bodnár és kádár munkák, többféle faszén, egy üveg vörös festő föld a Karst hegység hasadékaiban gyűjtve s egy pár hatalmas bikkfa evező is van itt kiállítva, nemkülönben a görcei gyümölcs szállításához szükséges ládikák előállítására szolgáló taveletti deszkák különféle készítési stádiumban.

Két fazár is látható itt, melyek közül különösen az egyik igen ügyes. Mennyi idő kellett arra, míg eme primitív zárákból a mai Wertheim-zárák előállottak. Csakhogy nagy kérdés, melyik volt a boldogabb idő, az-e, midőn még az ily

zárak is elég biztosságot nyújtottak, vagy a mai, midőn még a Wertheimzár sem elég többé a tulajdont megvédeni?

Ezután következnek a Moldrik Adolf szent-endrei cserkéregkereskedő által kiállított cserkéreg és csertermelésre használt fagyüjtemény, s Szőnyey István, a felsőmagyarországi bánya- és erdőtársulat edőmestere által kiállított igen szép fagyüjtemény, s ugyane fanemek szenesített állapotban, kapcsolatban egy igen érdekes táblázattal, mely azt mutatja, hogy mennyi fa mennyi szenet ad s mibe kerül annak előállítás.

Drach Janka Haszprunkáról szurkot, kátrányt s kátrányolajat és nyers terpentín olajat állított ki igen szép minőségben s Brauner Mór fakereskedő Csaczáról Trencsénmegyéből különféle nagyságu faszindelyt egy-egy kötegken. E mellett találjuk a Piso Kornél mármarosai bocskói kir. erdész által nagy szorgalommal összegyűjtött és összeállított mag, rügy, és az erdészetet érdeklő rovar és lepkegyűjteményt. A gróf Waldstein Wartenberg Ernő borossebesi erdészeti hivatala különféle fanemeket és rovargyűjteményt állított ki s néhány faipari tárgyat.

A nyitrai püspökség által fakorongokat s famagvakat s famagvakat és egy üveg szarvasgombát (Trüffel) találunk kiállítva, az iszkronyi fűrészvállalat pedig egy uszagát mintát mutat be. Ezután jön Lőcse szab. kir. városa csemete és famagvak gyűjteménye s több fűrészgyártmány, és a lőcsei Hochwald erdőségben található bus fenyőnek fényképe, mely egy lúcz fenyő példány ugyan, de ágai feltűnően alacsonyvén, ezeknél fogva e nevet kapta. Érdekes volna kertészeti szempontból megkísérteni, vajjon a magjából keletkezett csemeték ágai nem tartanak-e meg szintén e szomorú alakot. A diszkertekben igen megfizetnék az ily fákat.

A nagyváradi latin szertartású káptalan bagaméri erdészete éles mosót, szappan gyökeret s fekete gyűrű pipaszárazakat állított ki, s néhány házi eszközt nyárfából; mellette a Szilágyi Sándor baróti bikkfa talpkéreg gyáranak készítménye foglal helyet. Az esztergomi érsekség erdészete részéről fa háncs kosarakat és igen tisztán készült gazd.

eszközöket: ekét, jármokat, s lapátokat találunk, melyet az az uradalmak gazdaságai részére állít elő.

Herczeg Pálffy Miklós uradalmi erdészete butorléczet, ládadeszkákat, kövezeti fakoczkákat, parkett deszkákat, továbbá szurkot, kátrányt, szenet s a gazdasági eszközök közül favilákat s falapátokat mutat be, mely sokoldalúsága e kiállításnak már maga is következtetni enged a d.-váraljai uradalmi erdőség nagy terjedelmére, mely 47.901 holdat tesz.

II.

Igen érdekes tárgya az erdészeti kiállításnak a magy. kir. államvasutak nagyváradi talpfatelítő telepének talpfa kiállítása és főleg a hozzá adott magyarázat, melyből megtudhatjuk, hogy a talpfa (Slipper) telítés horganyhalvaggal történik, és pedig a talpfák először is 1.5 légnyomás mellett átgőzöltetnek, mire azokat 1 órai légszivattyúzásnak vetik alá s csak azután következik azoknak telítése 8 légkörű tulnyomás alatt higitott horganyhalvaggal. Jelenleg főleg bükkfa talpfák készítették ily módon elő a korhadás ellentállására, s minden talpfa 30—40 *kg* több súlyt nyert telítés által. A telítés darabonként 17 krba kerül a bükk és 12 krba a tölgyfánál. A telep berendezése 54.300 frtba került. Igen érdekes lett volna közölni azt is, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a telítés mily eredményt adott, a talpfák tartósságát mennyire fokozza.

Az ungvári kincstári erdőhatóság által bükk-, nyir- és égerfa talpkéreg van kiállítva s fölötte a besztercebányai kincstári erdőigazgatóság alá tartozó erdőterületek vízi utait az itt található vízfogókat feltüntető térkép függ, és e mellett a fogarasi erdőgondnokságtól 2, s a görgényi erdőgondnokságtól 1 törzs elemzési táblázatot találunk.

A Szászsebes melletti péterfalvi papirgyár a fapapirgyártás anyagait mutatja be, a készítés különböző stadiumában, a hasábfa állapottól egész a durva anyag előállításáig, mely azután papirgyártás céljából újból fel lesz áztatva s keverve más anyagokkal, hogy belőle finom papírt lehessen előállítani.

Ezen érdekes gyűjtemény fölött találjuk az Országos Erdészeti Egyesület Budapesten építendő palotájának alaprajzát s látképét Czigler Győzőtől. Szívünkben őhajtjuk, hogy e derék egyesület minél előbb tért foglaljon ily módon az ország fővárosában. A kincstári erdőhivatalok közül még itt találjuk az apatini erdőhivatal által kiállított gubacsot s gubacs legyet (egy üvegben), a lippai erdőhivatal mag- és rügy, s a diósgyőri erdőhivatal fagyűjteményét és a kincstári erdőigazgatóságok által együttesen kiállított talaj- és kőzet-gyűjteményt; legvégül az északi bejárattól, honnét kiindultunk, jobbra a szászsebesi erdőgondnokság által a szárazon és vizen való faszállítás van egy mintában bemutatva, a hozzá való facsatornákkal együtt s két parterődtési szekrény szintén mintában. És ezzel a csarnok kerületén, található erdészeti kiállítás összes tárgyait láttuk.

A csarnok belső területén elhelyezett asztalokon balra ott találjuk legelől is az ungvári kincstári uradalom ó-ke-menczei erdőségeiben levő vizi csusztató mintáját, mely Kornides főerdész terve szerint készült s a vizen leusztatott fának a raktárban, szintén a vizi erő felhasználásával való elosztására szolgál, s e szerint igen sok ígás és kézi erőt takarít meg. A Görgény vidékén még ma is használatban levő farkasfogó ház, mely igen ügyes szerkezettel bír, szintén itt van elhelyezve. A szászsebesi kincstári erdőgondnokság meg egy tutaj-szállító vizi mű igen tanulságos mintáját mutatja be, melyet hasonló viszonyok között szintén nagy előnnyel lehetne felhasználni. Itt van a vizen szállított fa felfogására szolgáló tordai gereb mintája is, mely azért érdemel figyelmet, mivel szerkezete szét-szedhető s ennél fogva azt a jégzajlás ellen teljesen biztosítani lehet. Ezentul a besztérczebányai kincstári uradalom területén található Bedő Albert és báró Kemény Gábor nevet viselő s a fa szállítására szükséges viz felfogására, felduzzasztására szolgáló uszagátak mintája tűnik szemünkbe, melyet a Vagner-Kachelman-féle duzzasztó vaskapukkal vannak ellátva. E duzzasztó kapuk két példányban vasból külön is ki vannak állítva.

Még czélszerűbb, mert egy ember által kinyitása és bezárása a legkönnyebben eszközölhető, az Abrudbányai erdőtanácsos által feltalált és itt szintén mintában bemutatott gát kapu.

A mármarosi magyar-német erdőipar társulat által épített duzzasztó és tutajátereszítő csatorna mintája is igen érdekes vízmű, melyet a bustyaházi erdőhivatal állított ki. Érdekes mű a Brassó környékét ábrázoló relief térkép is, melyen az erdősítési pontok apró zászlócskákkal vannak jelölve, minek közvetlen közelében az oszlopok mellett a gödöllői kincstári erdőhivatal által kiállított bálványfa- és gesztenyefa-deszka vonja magára figyelmünket ritkaságánál fogva, mindkettő közel félméter átmérővel bír.

Itt vannak felállítva az Engel Adolf és fia parkettgyárának készítményei is, mely kőrisfa keréktalpakat, tölgyfaküllőket s dió- és kőrösfafurnirt is mutat be, mellette a Tomcsányi Gusztáv kir. erdész által légfűtésre berendezett zsarnóczai magpergető igen érdekes mintáját találjuk, mely eddig egyetlen az országban a maga nemében. Az általa előállított vetni való mag első sorban a kincstári erdők ebbeli szükségletének fedezésére szolgál. Ettől balra foglalt helyet, és pedig egy egész hosszú asztalt elfoglalva az ungvári usztató gerébnek a mintája, mely a legnagyobb erdészeti vízmű (550 méter hosszú) az egész országban. Leereszthető vasjármokkal van ellátva. E nagyszerű mű Pausinger József kir. erdőmérnök terve szerint épült 1871—1873-ban. Mellette van elhelyezve egy óriási tutaj mintája 30 táblával, milyeneket a görgényi kincstári uradalomból még most is bocsátanak le. A többi még szintén itt elhelyezett asztalokon ott látjuk a nagybányai gerébnek, a lipthóujvári usza-gátnak, a sóvári sikló-szerű fakirakodónak mintáit. A lipthóujvári farakodónak s a lipthói oszadai haltenyészdének (Rózsahegy mellett) relief térképeit s a zsarnóczai erdészeti facsemete-kert mintáját, mely künn a csarnoktól délnyugatnak természetben is be nem mutatva, csemetékkal beültetve.

Szitakéreg csupán a besztercebányai és kolozsvári kincstári erdőkől van kiállítva, de igen szép mintákban. A besz-

terczebányai erdőigazgatóság ezenkívül még a csarnokoszlopok körül elhelyezve a hajlítható butoriparhoz való igen szép félgyártmányt állított ki, s a bustyaházi kincstári fűrészgyár fekete nyár, szil- és czirbolafenyő deszkákat ritka szép példányokban, s egy gyűjteményt hangszerdeszkákból, úgy szintén körösfa-furnírt oly szép habos mintákban, mely ritkítja párját.

Van még a csarnokban Polcz Alberttől hangszer-deszka, Kralicsektől felaprózott lúczkéreg s a pécsi püspökség által fakéreg, füzvessző, házi eszközök s fapapucsok kiállítva, mely fapapucsok bármily primitív dolgok is, más által a vasgyárak munkásainál maig sem helyettesíthetők. Említést érdemelnek még a szintén itt kiállított taplókészítmények is, Filep Jánostól Korondról Erdélyből, s a magpikkelyekből és zuzmóból készült női kalapok, mint erdészeti specialitások szintén megérdemlik a megtekintést.

Legutoljára hagytuk felemlítését az országos erdészeti egylet kiállításának, mely az északi bejárattól jobbra egy diszes szekrényben kiadványait állította ki, igen izletes kötésben. Nagy kincset rejt e kis szekrény, a magyar erdészeti irodalom összes kincseit, s ezzel a hazai erdészet felvirágzásának alapköveit, miért is, a kiknek a nevével e műveken találkozunk, emeljünk kalapot előttük, mert ők munkájukkal nemcsak az erdészeti szakismeret, hanem egyuttal a magyarság terjedésének is a legnagyobb szolgálatot tették.

Lapszemle.

(Kon.) **A volt határörvidék tengerparti karsztjának beerdősítése** czímen a „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ című folyóirat legutóbbi számában figyelemreméltó cikket közöl Malbohán tollából, melyet kivonatosan a következőkben ismertetünk.

A volt határörvidék tengerparti része alatt azon terület értendő, mely a Kis-Kapella és a Velebit-hegylánczatnak a Morlak-csatorna felé hajló nyugati lejtőit képezi és a „Duga draga“ öböltől kezdve a dalmát határig (Lisarićáig) terjed. Hosszkiterjedése ezen kopár hegyoldalnak körülbelül 91 km; míg szélessége 4—9 km közt változik.